

Als bisschop van het oud-katholieke bisdom in Haarlem balanceert de vooruitstrevende Dick Schoon voor zijn gevoel als een koorddanser die héél voorzichtig vooruit komt. Met aan de ene kant de band met de internationale kerken en aan de andere zijn persoonlijke mening. Als het aan hem lag, mogen homo's het huwelijks sacrament krijgen. „Maar ik wil mijn wil niet doordrijven.”

Bewust kiezen voor de kritische minderheid

Pauline Weseman

Dick Schoon (1958) wilde altijd al pastoor worden, maar pas op zijn veertigste, als hij meer levenservaring had. Tot die tijd wilde hij orkest-dirigent zijn of arts. En 'wereldberoemd'. Maar het dirigentschap lukte niet en voor geneeskunde werd hij drie keer uitgeloot. Het werd de studie psychologie, maar die gaf volgens hem te weinig antwoord op de vraag naar het diepste wezen van de mens. Dat doet de theologie wel, dacht hij. „Dan kan ik dat net zo goed nu al gaan studeren.”

En zo werd Schoon op zijn 31ste priester in de oud-katholieke kerk, eerst in Amsterdam, vanaf 1992 in IJmuiden, waar hij ook opgroeide en actief was als misdienaar, zanger en koordirigent. In 2007 keerde hij terug naar Amsterdam.

Nu is Dick Schoon sinds juli ook bisschop van het bisdom Haarlem. Hij werd met ruime meerderheid gekozen tot opvolger van de overleden Bert Wirix. Schoon is verantwoordelijk voor de publiciteit en voor bisdom Haarlem dat met negen parochies en drieduizend leden ongeveer even groot is als het bisdom Utrecht, waar aartsbisschop Joris Vercammen de scepter zwaait. „Ik realiseerde me bij mijn wijding in de Haarlemse Bavokerk ineens dat er geen generatie meer boven ons is. Vroeger kon ik een kwestie aan de bisschop overdragen als ik er niet uitkwam, nu moet ik het zelf oplossen.”

Bisschoppen van de oud-katholieke kerk worden in tegenstellingen tot die in de rk kerk gekozen. De relatie onbekende oud-katholieke kerk, is in 1723 ontstaan na een conflict met de rk kerk. De oud-katholieke kerk erkent niet de onfeilbaarheid van de paus en zijn universele bisschopsambt, heeft daarentegen wel vrouwen in het ambt en een democratisch bewind. Homo's kunnen een zegen krijgen over hun relatie, die onderscheiden wordt van het sacrament van het huwelijk.

Op dit laatste punt heeft Schoon een vooruitstrevend standpunt, vertelt hij in zijn pastorie in hartje Amsterdam, uitkijkend op het Museumplein. „Ik vind dat homo's het sacrament van de huwelijksinzegening

moeten kunnen krijgen, dat wisten mijn collega's bij mijn verkiezing.”

Over het al dan niet inzegenen van homorelaties zijn de meningen intern verdeeld. Volgens Schoon blijft de discussie steken op de vraag wat nu het wezenlijke verschil is tussen hetero- en homorelaties. Het grootst benoemde verschil is 'natuurlijke vruchtbaarheid'. Homoparen kunnen niet op een natuurlijke manier kinderen krijgen, is de stelling.

„Maar wat is natuurlijk?” vraagt Schoon zich af. „Zou je een ouder heteropaar dat geen kinderen meer kan krijgen dan ook niet mogen inzegenen? Als mensen zeggen dat God man en vrouw heeft geschapen om samen kindertjes te krijgen met een auto en een doorzonwoning, dan

Schiep God man en vrouw met auto en doorzonwoning?

is dat van een soort burgerlijke trutigheid waar ik een beetje misselijk van word. Je ontkent ook het leed van mensen zonder kinderen.”

Ondertussen hebben homoparen steeds vaker kinderen, zegt Schoon. In zijn parochie kerkt een homopaar dat kinderen heeft met een lesbisch koppel. „Het is goed dat zij kinderen krijgen, want dat haalt het argument van 'natuurlijke onvruchtbaarheid' onderuit. Volgens ons huwelijksformulier beloof je verantwoordelijkheid te dragen voor al degenen die je krijgt toevertrouwd. Daar ben ik blij mee, want als het goed is heb je zorg voor je familie, vrienden en omgeving, niet alleen voor kinderen. Ik heb zelf tamelijk veel zorg gehad voor mijn ouders en nu mijn schoonouders.”

U heeft zelf geen kinderen? „Nee, ik denk dat me dat gevoeliger maakt voor dat wat niet volgens de regels gaat. Kinderloos blijven was geen bewuste keuze. We hebben het hele medische circuit doorlopen. Op een gegeven moment moesten we kiezen tussen kinderen of ons huwelijk. Toen dacht we: laten we dan

toch maar de relatie in stand houden. Het werd zo vervelend, als je bij het vrijen steeds het idee hebt: nu moet het gebeuren. Dat kun je een maand vol houden, een jaar ook nog wel, maar als het langer duurt, wordt het heel zwaar.

Ons huwelijk – nu 23 jaar - heeft het gered. Ik heb het vrij snel geaccepteerd dat er geen kinderen kwamen. Maar mijn vrouw heeft het er rond de veertig, toen de biologische klok begon te tikken, wel moeilijk mee gehad.

Geen kinderen hebben, biedt ook mogelijkheden. Ik benijd ouders niet hoor, als ik zie hoe moeilijk het is om op te voeden, als je niet weet of je het goed doet. Dan denk ik: daar zijn we voor gespaard gebleven, we hebben blijkbaar een andere taak. Voor kerkelijke taken hebben we nu alle tijd. Ik vind dat een vrijheid.”

Schoons privémening over homoseksualiteit verschilt met die van de internationale kerken waar de oud-katholieke kerk mee samenwerkt. „Dat ligt inderdaad precair. Mijn mening over natuurlijke vruchtbaarheid zou in de discussie met de rk kerk en orthodoxe kerken een nieuw argument zijn die de eenheid die er toch niet is, nog verder uitstelt. Of we ons daar wat aan gelegen moeten laten liggen, is een tweede.”

Tegelijk is Schoon er niet op uit om zijn gelijk te halen. „Wij zijn de wereldkerk niet. Als een deel van de kerk hier niet mee kan leven, vind ik het niet collegiaal om mijn wil door te drijven.”

Concreet dan. De discussie rond vrouwen in het ambt heeft dertig jaar geduurd. Het discours rond homoseksualiteit woedt nu veertig jaar. Wanneer denkt Schoon gelijk te kunnen krijgen? „Tien jaar en dan neem ik het nog krap. Tegelijk vraag ik me af: vruchtbaarheid is ook in de Bijbel voortdurend een omstreden thema. Blijft dat niet eeuwig zo?”

De bisschop noemt het voorbeeld van aartsvader Abraham die niet wilde wachten tot God hem een eerstgeborene gaf. Hij zette de vruchtbaarheid letterlijk naar zijn hand door Ismaël te verwekken bij de slavin Hagar. „Ik lees daarin dat het pad uiteindelijk dood loopt zodra je je toekomst zelf wilt plannen. Ik probeer eerlijk te blijven, in mijn geloof en in

„Ik heb geen kinderen. Dat maakt me gevoeliger voor dat wat niet volgens de regels gaat.”

FOTO WERRY CRONE

mijn relatie naar collega-bisschoppen toe. Op de lange termijn werkt dat het beste.”

De oud-katholieke kerk neemt theologisch gezien een lastige positie in, beaamt Schoon. Aan de ene kant hangt zij orthodoxe leerstellingen aan zoals de tweentureneer (het dogma dat Jezus volledig mens en volledig God is). Anderzijds slaat de kerk in morele kwesties een liberale richting in, met de maatschappelijke ontwikkelingen mee. Een lastige combinatie. Hoe bepaalt Schoon voor zichzelf welk standpunt hij oprekt? Waar ligt de grens?

„Ik voel me daarin een koorddanser die heel voorzichtig vooruit komt. Voor mij is het belangrijk dat de naam van God niet geplakt wordt op dingen die met die naam in strijd zijn. Als kerken iets verklaren met de pretentie dat God dat gezegd heeft, word ik heel huiverig. De kern in Bijbelverhalen is voor mij dat je ruimte maakt voor degene die in benauwdheid leeft en dat je in de tijd trouw bent aan wie je trouw beloofd hebt. Die twee acties – ruimte en tijd - zijn de bijbelse dimensies van ons bestaan.”

Ook hierin speelt Schoons geliefde vruchtbaarheidsthema een rol. „Het gebod 'ga heen en vermenigvuldig u', wil voor mij zeggen dat de mens vruchtbaar moet zijn in het doen van gerechtigheid en trouw. Daarmee vermenigvuldig je de menselijkheid. Mensen kunnen dit opbrengen omdat God dat zelf doet. Dat vind ik zó ijzersterk, dat het voor mij een op-

dracht is geworden om steeds daarnaar te zoeken, om de kerk bij die les te houden.”

Dat betekent voor Schoon ook dat je 'mensen die in hun diepste wezen ervaren dat ze op iemand vallen van hetzelfde geslacht' geen kans op een relatie mag onthouden. „Mijn kritiek op al te fanatieke Bijbellezers is dat zij een tekst uit de Bijbel halen om iets te verbieden. Bij homoseksualiteit kun je je nog afvragen of de Bijbel dat wel verbiedt. Natuurlijk, je moet de Bijbel letterlijk nemen, maar wel alle letters bij elkaar. An-

Bisschop Schoon heeft als boodschap de verruimende orthodoxie

ders komt het verbod voorop te staan. Dat is orthodoxie in de restrictieve zin. Waar blijft dan het gebod om te leven? Want dat is het grote gebod. In het paradijsverhaal zegt God dat de mens van alle bomen mag eten, behalve van die ene. Als je het omdraait en zegt: 'Van die ene boom mag je niet eten, dus mag je niet van alle bomen eten', dan verander je Gods goede opzet en maak je hem tot een rare god, een sadist.”

Met zijn boodschap van de 'verruimende orthodoxie' hoopt Schoon meer kerkleden te trekken. Groei is

een van de drie speerpunten van de bisschop: groei, meer bekendheid en geloofskennis. Groei in leden en aantal kerkplekken, vanuit de bestaande parochies (concreet al in Aalsmeer en later in Zaandam). Groei is hard nodig om de financiële nood te lenigen. Dit jaar is er een tekort van anderhalve ton op een balans van anderhalf miljoen euro. Zet die trend door, dan is er na tien jaar geen oud-katholieke kerk meer. In 2010 komt de formatieverdeling van ambtsdragers ter sprake. „Dan wordt het serieus.” Nu al wordt er - tegen Schoons principes in - geld gevraagd van niet-kerkelijke bruidsparen die in de kerken willen trouwen.

Een website voor elke parochie, een opgefrist full-colour kerkblad en foldermateriaal moeten zorgen voor meer bekendheid. Het helpt, jonge mensen weten vaker de kerk te vinden. Vooral protestanten en niet-kerkelijken. De rijke liturgie en de kleinschaligheid spreken hen aan. Schoon legt uit: „Veel parochies zijn geneigd zich naar binnen te keren. Ze zouden de deur misschien een keer uitmoeten, mensen moeten uitnodigen.”

Maar toch, 'een massakerk zal onze kerk nooit worden'. De evangelicale stroming – 'een opgewekt geloof met een niet te ingewikkelde theologie en tamelijk restrictieve normen' – zal de grootste christelijke stroming worden, verwacht Schoon, dwars door kerken heen. „Ik kies bewust voor een kritische minderheidskerk.”